

CENTENARI DEL NAIXEMENT DEL DR. JOAN VILÀ-VALENTÍ (1925-2020)

Joan Nogué

Membre numerari de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'IEC

IEC, 12 de març de 2025

Bona tarda a tothom,

Celebrem aquests dies el centenari del naixement del Dr. Joan Vilà Valentí, que molts de vosaltres vàreu conèixer personalment, atès que va ser membre de la nostra Secció i la va presidir del 2000 al 2007, després d'uns anys exercint com a vicepresident, en concret des del 1994 fins al 2000.

És probable que els membres d'aquesta Secció incorporats recentment no l'hagin conegut personalment, ja que ens va deixar en plena covid, el 21 d'agost de 2020, i uns anys abans, ja gran i delicat de salut, no va poder assistir massa sovint a les nostres sessions. Espero que aquesta petita glosa -i la molt més llarga i completa que en farà la companya Maria Dolors Garcia Ramon en un proper plenari de l'IEC- contribueixi al seu coneixement i al seu record.

Joan Vilà Valentí va ser una peça clau en el procés d'institucionalització universitària de la geografia catalana al llarg de la segona meitat del segle XX. L'any 1966 va crear el Departament de Geografia de la UB i, tres anys més tard, la Llicenciatura en Geografia, la primera que va existir a la universitat espanyola. Aquest fet és cabdal, perquè va permetre aplegar sota un potent paraigües institucional els joves geògrafs i geògrafes que, fins llavors, havien tingut molts pocs àmbits on aixoplugar-se, i pràcticament cap en l'àmbit estrictament acadèmic. Joves geògrafs i geògrafes que tindran, a partir d'ara, moltes més facilitats per fer recerca, per esdevenir doctors i per anar-se fent presents en els altres nuclis universitaris que emergien a Catalunya en l'època, en especial la recent creada UAB, però també els col·legis universitaris de Girona, Lleida i Tarragona. És, per tant, la seva, una obra seminal.

Aquesta dimensió institucional la va conrear, també, en l'àmbit acadèmic internacional i, en aquest sentit, en ressaltaria la vicepresidència de la Unió Geogràfica Internacional entre 1980 i 1988, fet que no només l'obrí a ell, personalment, a d'altres aires, sinó que va facilitar que aquests nous aires arribessin també a sectors de la geografia catalana de l'època. Recordo, en aquest sentit, el que va representar per a molts de nosaltres, joves investigadors o professors en aquell moment, la celebració a Barcelona, l'any 1986, d'un dels congressos de la Unió Geogràfica Internacional: poder conèixer en primera persona aquells autors i autores que havies llegit durant la carrera és una experiència de la que sempre te'n queda un record agradable.

Al Dr. Vilà li agradava aquesta relació amb el professorat jove. Jo mateix la vaig experimentar en un moment determinat, tot i no ser-ne deixeble, atès que sempre vaig estar més vinculat a la UAB que no pas a la UB. Però recordo la seva curiositat per la recerca que en aquells moments jo estava portant a terme. En les primeres converses, el Dr. Vilà sempre es mantenia a una distància prudent, distància que s'anava escurçant a mesura que s'incrementava la relació, per acabar amb una relació franca i amical en la que el sentit de l'humor no hi solia mancar mai. I quan aquesta relació de confiança es donava, sabies que hi podies comptar: així ho vaig viure, almenys jo, quan ell era president de la Secció i arran d'un magne projecte de recerca en el que vaig col·laborar activament (llavors encara com a membre extern de l'IEC) i que va culminar en el llibre col·lectiu *Una mirada catalana a l'Àfrica. Viatgers i viatgeres dels segles XIX i XX*. Sense el seu ajut, se'm fa difícil imaginar el final feliç que aquell projecte va tenir, en ser publicat com a llibre en una editorial comercial i en haver aconseguit una considerable difusió.

En aquesta mateixa línia, és innegable l'ull que va tenir com a director de la col·lecció 'Ariel Geografia' a l'hora d'incloure-hi des de volums d'autors de referència, com el ja clàssic *Geografia del subdesarrollo*, d'Yves Lacoste, a obres d'autors joves i novells del país, totalment desconeguts en aquell moment, però que tocaven temes premonitoris, com el primer manual de sistemes d'informació geogràfica publicat a l'Estat, a cura dels joves David Comas i Ernest Ruiz.

Seria imperdonable, en una nota com aquesta, no fer esment a la seva obra geogràfica, a les seves notabilíssimes aportacions a la geografia catalana i ibèrica en els àmbits de la geografia regional, la geografia rural i la història de la geografia i del pensament geogràfic...però no ho faré, perquè aquest serà, precisament, un dels aspectes que més a fons tractarà la Maria Dolors Garcia Ramon en un proper plenari de l'IEC. No té massa sentit que ens repetim.

Ho deixo, doncs, aquí... amb un petit apunt final de caràcter personal, si m'ho permeteu. El Dr. Vilà, junt amb la Dra. Garcia Ramon, va ser qui més em va empènyer a acceptar la proposta d'ingrés a aquesta casa. Recordo perfectament una llarga conversa amb ell un dia de tardor de l'any 2012 en la que, amb el respecte institucional que el caracteritzava, em va allisonar (en el bon sentit de la paraula) sobre què era l'IEC, què representava formar-ne part i què s'esperava de mi en el supòsit que la meva candidatura fos acceptada. Vist ara en perspectiva, agraeixo profundament aquella conversa i aquella lliçó amb majúscules de respecte i estima cap a la nostra institució.

Moltes gràcies per la vostra atenció.